

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА

СМЈЕР: СПОРТСКИ

РАЗРЕД: ТРЕЋИ

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 2

ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: 72

У домену образовања, историја својим садржајима омогућава ученицима да се упознају са значајнијим друштвеним процесима и догађајима који су утицали на развој цивилизације, чиме непосредно доприноси развоју њихове опште културе. Усвајање основних знања о прошлости људског друштва омогућава разумијевање савремених догађаја, појава, процеса и идеја.

У васпитном процесу, историја има примаран значај у формирању националног идентитета. Осим тога, историја доприноси и разбијању одређених предрасуда према појединим народима, расама и вјерским заједницама, што је предуслов за конституисање друштва заснованог на демократским принципима.

ОПШТИ И ПОСЕБИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА:

- Проширивање и продубљивање знања о значајним историјским догађајима, појавама, процесима, идејама, вјеровањима и личностима савременог доба;
- Развијање схватања историјског времена и простора;
- Развијање способности коришћења историјске литературе, историјских карата, илустрација, графикана и табела, историјских података из енциклопедија, као и материјала са интернета;
- Продубљивање основних знања о историји као науци и наставном предмету;
- Развијање способности употребе термина друштвених и хуманистичких наука;
- Упознавање ученика са разним врстама историјских извора;
- Развијање способности коришћења и критичког процјењивања историјских извора;
- Развијање свијести о припадности властитом националном и културном идентитету и традицији;
- Утицање на формирање личности ослобођене од нетрпељивости, ксенофобије, предрасуда и шовинистичких идеала; његовање демократских облика понашања, вјерске и националне толеранције;
- Развијање интересовања за изучавање прошлости и очување културног наслеђа;
- Развијање способности усменог, писменог и илустративног изражавања историјских садржаја;
- Развијање свијести о међусобној условљености завичајне, националне, регионалне и опште историје;
- Развијање свијести о повезаности појава из прошлости са Појавама у садашњости;
- Развијање критичког и стваралачког мишљења;
- Развијање способности мултиперспективног сагледавања историјских догађаја, идеја, појава и процеса;
- Оспособљавање ученика за процес перманентног образовања и усавршавања;
- Оспособљавање за примјену стечених знања, вјештина и навика у свакодневном животу;
- Афирмисање аргументованог дијалога;
- Оспособљавање ученика за повезивање градива из различитих наставних предмета.

ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ/ИСХОДИ, САДРЖАЈИ И КОРЕЛАТИВИ ПРОГРАМА:

Оперативни циљеви/исходи произилазе из општих и посебних циљева програма. Они показују шта ученик треба да научи, сазна, постигне, може да уради. Оперативни циљеви обједињују садржајне (појмови, принципи, законитости) и процесне циљеве (разне когнитивне и комуникацијске способности и компетенције).

Колона садржаји програма/појмови представља отворен избор за остварење предвиђених циљева и исхода. У складу са могућностима и захтјевима ученика, наставник је слободан да колону допуни или скрати у обиму који неће угрожавати остварење циљева и исхода.

Колона корелације са другим наставним предметима представља смјернице за остваривање функционалне сарадње кроз обраду наставних садржаја који су својим логичким везама и преплитањем погодни за интеграисање ученичких знања, вјештина и навика.

ПРЕГЛЕД ТЕМАТСКИХ ЦЈЕЛИНА:

Ред. број	Наставна тема	Оквирни број часова
1.	Европа и свијет уочи и у току Првог свјетског рата	(7)
2.	Срби и Јужни Словени у Првом свјетском рату (1914-1918)	(8)
3.	Свијет између свјетских ратова (1918-1939)	(8)
4.	Југословенска краљевина од 1918. до 1941. године	(9)
5.	Други свјетски рат (1939-1945)	(8)
6.	Југославија у Другом свјетском рату (1941-1945)	(10)
7.	Свијет после Другог свјетског рата	(9)
8.	Социјалистичка Југославија (1945-1991)	(6)
9.	Република Српска, Босна и Херцеговина и простор бивше Југославије на крају XX и почетку XXI вијека	(7)

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

1. Тема: Тема 1: Европа и свијет уочи и у току Првог свјетског рата		(7) Оквирни број часова
Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима

<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објасни интересе који су повезивали државе у оквирима Тројног савеза и Антанте; - наброји политичке кризе које су претходиле Првом свјетском рату; - идентификује Балкан као највеће кризно жариште у међународним односима на почетку XX вијека; - упореди по сличностима и разликама Први и Други балкански рат; - анализира посљедице балканских ратова; - разликује повод од узрока Првог свјетског рата; - издвоји, на основу уџбеника, преломне догађаје Првог свјетског рата; - оцијени улогу САД у рату; - објасни најважније појаве у друштвима зараћених држава (несташице хране и других потреба, замор од рата, штрајкови, измијењен положај жене); - опише свакодневни живот у позадини; - разликује грађанске и социјалистичке револуције на примјеру руских револуција 1917. године; - критички процијени резултате Октобарске револуције; - резимира збивања која су значила слом Централних сила; - наведе најважније посљедице рата. 	<ul style="list-style-type: none"> - Балкан као „буре барута“ - Избијање Великог рата - Збивања на ратним фронтовима од 1915. до 1918. године - Друштвене прилике у рату. Револуције у Русији <p>ПОЈМОВИ: Први балкански рат; Други балкански рат; међународне политичке кризе (Прва мароканска, Анексиона, Друга мароканска и криза изазвана балканским ратовима); Сарајевски атентат; Гаврило Принцип; Велики рат; ратни фронтови (Западни, Источни, Балкански, Солунски, Италијански); рововски рат; велике битке (Марна, Верден, Сом, Јитланд); развој наоружања и војне опреме; Лондонски уговор; улазак САД у рат; Вудро Вилсон; „Четрнаест тачака“; Фебруарска револуција; Николај II Романов; Октобарска револуција; бољшевици; сепаратни мир; диктатура пролетеријата; Владимир Лењин; ратна привреда; ратна пропаганда; дезертирање; шпанска грозница.</p>	<p>Српски језик и књижевност:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Европска књижевност у првим деценијама XX вијека <p>Психологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Конформизам и социјални ставови <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основне економско-географске одлике свјетске привреде - Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета
---	--	---

2. Тема 2: Срби и Јужни Словени у Првом свјетском рату (1914-1918)		(8) Оквирни број часова
Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима

<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објасни мотиве аустроугарске ратне политике према Србији и српском националном покрету; - опише почетак рата; - именује најзначајније српске војсковође; - издвоји, на основу уџбеника, главна збивања (ратне операције, дешавања у позадини, односи са савезницима) у рату Србије и Црне Горе против Централних сила; - повеже ток ратних операција на Балканском и Солунском фронту са операцијама на европским фронтовима; - наведе, на основу смјерница у уџбенику, карактеристичне примјере који осликавају положај становништва у окупираној Србији и Црној Гори; - наброји облике терора аустроугарских власти против својих поданика Срба; - објасни циљеве политике терора Аустроугарске према својим поданицима Србима; - дефинише југословенску идеју; - објасни процес стварања југословенске државе у рату; - критички процијени улогу Србије у стварању југословенске државе; - покаже на карти земље које су ушле у састав југословенске краљевине; - анализира, користећи се уџбеником, статистичке податке о страдању Србије и Срба у рату у односу на друге државе и народе; - прикупи податке о најважнијим догађајима, појавама и личностима завичајне историје Првог свјетског рата. 	<ul style="list-style-type: none"> - Србија и Црна Гора од славних побједа до војног слома (1914-1916) - Повлачење, наставак ратовања и коначна побједа (1916-1918) - У окупираној Србији (1915- 1918) - Политика терора Аустроугарске против својих поданика Срба - Стварање југословенске краљевине <p>ПОЈМОВИ: ултиматум; напад Аустроугарске на Србију; Церска битка; Степа Степановић; Радомир Путник; Арчибалд Рајс; Колубарска битка; Живојин Мишић; Оскар Поћорек; епидемија тифуса; Надежда Петровић; Аугуст фон Макензен; одбрана Београда; Драгутин Гавриловић; Мојковачка битка; Јанко Вукотић; Албанска голгота; Крф; Кајмакчакан; бугаризација; Топлички устанак; пробој Солунског фронта; Петар Бојовић; терор; шуцкори; велеиздајнички процеси; интернација; логори (Добој, Арад); зелени кадар; добровољци у српској војсци; југословенска идеја; декларације (Нишка, Мајска, Крфска, Женевска); Југословенски одбор; присаједињење Војводине и Црне Горе Србији; народна вијећа; Држава Словенаца, Хрвата и Срба; проглашење Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца; регент Александар Карађорђевић.</p>	<p>Српски језик и књижевност:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Милутин Бојић, <i>Плава гробница</i> <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увод у националну географију (геополитички аспекти југославенске државности и српски етнички простор у периоду 1918 – 1991. године: Српска географска школа - Јован Цвијић, Јефто Дедијер, Миленко Филиповић; развој југословенске идеје; уједињење јужнословенских народа; настанак Краљевине СХС, Краљевина Југославија) - Општа географска обиљежја југоисточне Европе; - Географске одлике БиХ и РС; државе Европе.
--	--	---

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
Ученик може да: <ul style="list-style-type: none"> - анализира версајски систем међународних односа; - оцијени улогу и резултате Друштва народа у очувању мира у свијету; - наведе најзначајније ствараоце у областима науке, технике и културе и њихова достигнућа; - истакне промјене у свакодневном животу узроковане научним, техничким и културним прогресом; - упореди по сличностима и разликама либералну демократију, комунизам, фашизам и нацизам; - објасни узроке и посљедице Велике економске кризе; - издвоји, на основу уџбеника, етапе Хитлерове политике рушења версајског поретка; - именује државнике свјетског значаја; - наброји агресије Јапана, Италије и Њемачке прије Другог свјетског рата. 	<ul style="list-style-type: none"> - Версајски поредак. - Привредне, друштвене и културне прилике - Државе парламентарне демократије. Совјетска Русија - Фашизам и нацизам - Пут у Други свјетски рат <p>ПОЈМОВИ: Версајска мировна конференција; мировни уговори; Друштво народа; инфлација, протекционизам; Велика економска криза; хиперпродукција; берза; државни капитализам; Франклин Рузвелт; пеницилин; синтетички материјали; изуми радија и телевизије; Алберт Ајнштајн; Ернест Хемингвеј; надреализам; апстрактна умјетност; Пабло Пикасо; цез; Сергеј Ејзенштајн; Холивуд; Чарли Чаплин; Џеси Овенс; либерализам; либерална демократија; грађански рат у Русији; Јосиф Стаљин; стаљинизам; планска привреда; колективизација; гулаг; „чистке“; Коминтерна; фашизам; диктатура; Бенито Мусолини; нацизам; расизам; антисемитизам; Адолф Хитлер; милитаризам; сукоби на Далеком истоку; италијанско освајање Етиопије; грађански рат у Шпанији; Аншлус; Минхенски споразум; Пакт Рибентроп-Молотов</p>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Европска књижевност у првим деценијама XX вијека. Манифести футуризма, експресионизма и надреализма. - Михаил Шолохов, <i>Тихи Дон</i>; Ернест Хемингвеј, <i>Старац и море</i>; Рабиндранат Тагоре, <i>Градинар</i>; Џорџ Орвел, <i>1984</i>; Федерико Гарсија Лорка, <i>Романса мјесечарка</i> <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Становништво и насеља - Основне економско-географске одлике свјетске привреде - Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета <p>Музичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Умјетничка музика XX вијека - Путеви развоја блуза, цеза и популарне забавне музике код нас и у свијету <p>Ликовна култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Модерна умјетност (фовизам, експресионизам, кубизам, футуризам, беспредметна умјетност, дадаизам и надреализам, модерна архитектура, модерна скулптура)

4. Тема 4: Југословенска краљевина од 1918. до 1941. године	(9) Оквирни број часова
---	------------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
----------------------------	----------------------------	---

<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - анализира социјалну, вјерску и националну структуру становништва на основу резултата пописа становништва 1921. и 1931. године; - наведе одлике централистичке и федералистичке концепције уређења државе; - опише политичке прилике у којима је донијет Видовдански устав; - упореди по сличностима и разликама најважније политичке странке; - наведе узроке и посљедице Шестојануарске диктатуре; - наброји унутрашње непријатеље Југославије који су радили на њеном рушењу; - објасни међународни положај југословенске краљевине; - критички процијени историјску улогу краља Александра Карађорђевића; - анализира најважније одредбе Споразума Цветковић–Мачек; - упореди по сличностима и разликама аграрно (традиционално) и индустријско (модерно) друштво; - именује најважније личности политичког, културног, научног, вјерског живота; - прикупи информације о наслеђу прве Југославије у завичају. 	<ul style="list-style-type: none"> - Прве године југословенске краљевине (1918-1921) - Године ограниченог парламентаризма (1921-1929) - Лични режим краља Александра Карађорђевића (1929-1934) - Вријеме превирања (1934- 1939) - Преуређење државе у сјени новог свјетског рата (1939- 1941) - Друштво, привреда и култура југословенске краљевине <p>ПОЈМОВИ: краљ Александар Карађорђевић; аграрна реформа; опште право гласа; уједињење Српске православне цркве; Обзнана; Видовдански устав; централизам; унитаризам; федерализам; корупција; криза парламентаризма; „хрватско питање“; Стјепан Радић; Шестојануарска диктатура; интегрално југословенство; Октоисани или Септембарски устав; подјела на бановине; Мала Антанта; Балкански пакт; Марсејски атентат; усташки покрет; Намјесништво (1934-1941); кнез Павле Карађорђевић; Католичка акција; конкордат; Милан Стојадиновић; споразум Цветковић–Мачек; Бановина Хрватска; Српски културни клуб; Бранислав Нушић; Мирослав Крлежа; Никола Тесла; Михајло Пупин; Милутин Миланковић; Слободан Јовановић; Николај (Велимировић); Сава Шумановић; Иван Мештровић</p>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развој српског књижевног језика у другој половини XIX и у XX вијеку - Милутин Миланковић, <i>Кроз васиону и векове</i> - Манифести футуризма, експресионизма и надреализма. Књижевни покрети и струје у јужнословенским књижевностима између два рата (експресионизам, надреализам, социјална литература). - Избор из међуратне прозе: Мирослав Крлежа, Милош Црњански, Иво Андрић, Исидора Секулић, Исак Самоковлија и др. - Избор из међуратне поезије: Десанка Максимовић, Душан Васиљев (<i>Човек пева после рата</i>), Момчило Настасијевић, Тин Ујевић, Растко Петровић, Милан Дединац, Раде Драинац, Светислав Винавер и др. <p>Психологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Конформизам и социјални ставови <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увод у националну географију (геополитички аспекти југословенске државности и српски етнички простор у периоду 1918 – 1991. године: српска географска школа – Јован Цвијић, Јефто Дедијер, Миленко Филиповић;
--	--	---

		<p>елементи државности, материјалне и духовне културе; геополитички значај и улога Краљевине Југославије)</p> <p>Музичка култура: Музичко стваралаштво у БиХ и Србији у XX вијеку</p>
--	--	---

5. Тема 5: Други свјетски рат (1939-1945)	(8) Оквирни број часова
--	------------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подржи аргументима тезу о одговорности Њемачке за рат; - наведе зарађене стране (савезе) и најважније државе тих страна; - дефинише кључне појмове (геноцид, холокауст, тотални рат, муњевити рат, квислинг и фолксдојчер); - наведе, на основу смјерница у уџбенику, карактеристике свакодневног живота у окупираној Европи; - издвоји, на основу уџбеника, главне фазе рата; - опише најважније битке рата; - покаже на карти најважнија ратишта, ратне операције и логоре смрти; - упореди величину ратног напора (број и ударну моћ војске, број жртава и процјену ратне штете) СССР-а са ратним напором других савезничких сила; - именује најважније државнике и војсковође; - наведе најважније одлуке савезничких конференција (Москва, Техеран, Јалта, Потсдам); - наведе карактер и посљедице рата; - објасни узроке и 	<ul style="list-style-type: none"> - Доминација сила Тројног пакта (од септембра 1939. до јуна 1941.) - „Нови поредак“ у окупираној Европи - Преломно раздобље рата (од јуна 1941. до септембра 1943.) - Побједа Антифашистичке коалиције (од септембра 1943. до септембра 1945.) - Карактер, особености и посљедице Другог свјетског рата <p>ПОЈМОВИ: напад Њемачке на Пољску; совјетска територијална освајања; њемачка освајања у прољеће 1940; Винстон Черчил; битка за Британију; Тројни пакт; балканско ратиште 1941; план „Барбароса“; Антифашистичка коалиција; Источни фронт; опсада Лењинграда; битка за Москву; Георгиј Жуков; Перл Харбур; битка код Мидвеја; битка за Стаљинград; Ервин Ромел; битка код Ел Аламеина; (Бернард Монтгомери; битка код Курска; капитулација Италије; искрцавање у Нормандији; Двајт Ајзенхауер; Дан побједе; атомска бомба; капитулација Јапана; савезничке конференције; бомбардовања градова; покрети отпора; „коначно рјешење“; логори смрти (Аушвиц, Дахау, Бухенвалд, Треблинка, Маутхаузен).</p>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ратна књижевност <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета; - државе Европе; државе Азије, Африке, Америке, Аустралије и Океаније

посљедице холокауста; - наброји најзначајније логоре смрти у Европи; упореди по сличностима и разликама два свјетска рата.		
--	--	--

6. Тема 6: Југославија у Другом свјетском рату (1941-1945)	(10) Оквирни број часова
---	-------------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
Ученик може да: - подржи аргументима тезе за и против војног пуча од 27. марта 1941; - објасни узроке и посљедице слома Југославије у Априлском рату; - објасни узроке формирања НДХ; објасни узроке и посљедице геноцида над Србима у НДХ (1941-1945); - опише холокауст и геноцид над Ромима у НДХ; - наброји најзначајније логоре и стратишта у НДХ; - упореди по сличностима и разликама циљеве и стратегије борбе партизанског и четничког покрета; - наведе најзначајније ратне операције на југословенском ратишту; - покаже на карти мјеста и просторе најважнијих ратних збивања; - именује најистакнутије личности у рату на простору окупираних Југославије; - анализира допринос Југославије побједи Антифашистичке коалиције; - критички процијени политику великих сила према Југославији; - опише завршне борбе за ослобођење Југославије; - изабере примјере окупаторског и квислиншког терора у Југославији (изван НДХ); - именује	- Слом у Априлском рату и његове посљедице - Независна Држава Хрватска и њена политика геноцида над Србима, Јеврејима и Ромима (1941-1945) - Антифашистички покрети отпора и рат у Југославији од 1941. до 1943. године Рат у Југославији од 1943. до 1945. године - Свакодневни живот у рату. Карактер и посљедице рата у Југославији ПОЈМОВИ: приступање Југославије Тројном пакту; војни пуч; Петар II Карађорђевић; Априлски рат; избјегличка влада; подјела окупираних Југославије; Независна Држава Хрватска; Анте Старчевић; Анте Павелић; Алојзије Степинац; геноцид над Србима, Јеврејима и Ромима у НДХ; логори смрти (Јадовно, Јасеновац, Јастребарско); стратишта (Дракулић, Пребиловци, Стари Брод на Дрини), Диана Будисављевић; четнички (равногорски) покрет; Драгољуб Дража Михаиловић; партизански покрет; Јосип Броз Тито; грађански рат; Милан Недић; Козара; Неретва; Сутјеска; АВНОЈ; ЗАВНОБиХ; Светосавски конгрес; британска политика компромиса; савезничко бомбардовање југословенских градова; Споразум Тито-Шубашић; улазак Црвене армије у Југославију; ослобођење Београда; Сремски фронт; завршне борбе за ослобођење Југославије; ликвидирање	Српски језик: - Ратна књижевност (Иван Горан Ковачић, Јама) Географија: - Увод у националну географију (геополитички аспекти југословенске државности и српски етнички простор у периоду 1918 –1991. године; геополитички значај и улога Краљевине Југославије) - Општа географска обиљежја југоисточне Европе; Географске одлике БиХ и РС

најистакнутије ставараоце на пољу умјетности; - прикупи податке о ратним збивањима и свакодневном животу у завичају током рата.	„непријатеља револуције“; Бранко Ћопић; Скендер Куленовић; Иван Горан Ковачић.	
--	--	--

1. Тема 7: Свијет после Другог свјетског рата	(9) Оквирни број часова
--	-------------------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
Ученик може да: - наведе главне циљеве ОУН; - дефинише кључне појмове (Запад, Исток, суперсиле; Хладни рат, деколонизација, неоколонијализам, потрошачко друштво, апартејд, глобализација); - наброји чланице НАТО пакта и Варшавског уговора; покаже на карти просторе регионалних ратова и криза; - објасни узроке слома социјализма у Европи; - објасни улогу и значај Европске уније; - издвоји, на основу уџбеника, основна обиљежја свијета у посљедњој деценији XX и првој деценији XXI вијека; - наведе посљедице примјене великих достигнућа у областима науке и технике; - опише својим ријечима феномен масовне културе; - повеже пораст животног стандарда са промјенама у свакодневном животу; - упоређи свакодневни живот на Западу, Истоку и Трећем свијету у вријеме Хладног рата.	- Од ратног савезништва до Хладног рата - Деколонијација и Трећи свијет - Хладни рат - Слом социјализма у Европи - Свијет на крају XX и почетку XXI вијека Привредни, друштвени, научни, технолошки и културни развој. Промјене у свакодневном животу ПОЈМОВИ: мировни уговори; Уједињене нације; подјела Њемачке; „гвоздена завјеса“; Маршалов план; НАТО пакт; Варшавски уговор; трка у наоружавању; регионални ратови и кризе (Берлинска криза, Корејски рат, Кубанска криза, Вијетнамски рат, блискоисточне и средњоисточне кризе); Мартин Лутер Кинг; кинеска револуција; Мао Цедунг; Махатма Ганди; Трећи свијет; покрет несврстаних; Нелсон Мендела; уједињење Њемачке; Михаил Горбачов; распад СССР-а, Југославије и Чехословачке; хегемонија САД; ширење Европске економске заједнице/Европске уније и НАТО пакта; брегзит; успон азијских сила (Кина, Индија, Јапан, Иран, Турска); Денг Ксјаопинг; обнова моћи Русије; Владимир Путин; тероризам; демографски раст; еколошки проблеми; масовна култура; истраживање	Географија: - Основне политичкогеографске карактеристике савременог свијета - Основне економско-географске одлике свјетске привреде Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета - Увод у националну географију (Утицај глобализације и европских регионализама на развојне процесе у оквирима етничког простора) Биологија: - Екологија и заштита животне средине Рачунарство и информатика: - Основни информатички појмови - Интернет Музичка култура: - Умјетничка музика XX вијека - Примijeњена музика: музика на филму, радију, телевизији и <i>YouTube</i> - Путеви развоја блуза, цеза и популарне забавне музике код нас и у свијету Ликовна култура:

	свемира; Јуриј Гагарин; Нил Армстронг; Трећа индустријска револуција (аутоматизација и компјутеризација); генетика и биоинжињеринг; медијска револуција; Елвис Присли; „Битлси“; „Ролингстонси“.	Савремена умјетност (енформел, оптичка умјетност (Вазарели), тенденције у умјетности шездесетих година: поп-арт, боди-арт, минимал-арт, концептуал арт, ленд-арт, хепенинг, синтеза простора, свјетлости боје) Народна умјетност
--	--	---

2. Тема 8: Социјалистичка Југославија (1945-1991)	(6) Оквирни број часова
--	------------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
Ученик може да: <ul style="list-style-type: none"> - наведе главне одлике периода 1945-1948. у Југославији; - наведе узроке и посљедице сукоба Југославије са СССР-ом 1948. године; - опише политику обрачуна власти са идеолошким неистомишљеницима; - анализира југословенску политику несврстаности у контексту међународних односа у Европи и свијету; - повеже кризе социјалистичке Југославије са процесом њене децентрализације и дезинтеграције; - анализира историјску улогу Јосипа Броза Тита; - издвоји примјере, на основу уџбеника, који репрезентују друштвену, привредну и политичку кризу у 1980-им годинама; - објасни посљедице индустријализације Југославије; - наброји правце масовних миграција становништва; - опише положај вјерских заједница; - наведе најважнија достигнућа у областима привреде, школства, здравства, науке, културе и 	<ul style="list-style-type: none"> - Учвршћивање комунистичке власти по совјетском моделу (1945-1948) - Вријеме преображаја (1948- 1974) - Вријеме кризе (1974-1991) - Привредни, друштвени и културни развој <p>ПОЈМОВИ: „братство и јединство“; проглашење ФНРЈ; радне акције; аграрна реформа; колонизација; национализација; принудни откуп пољопривредних производа; устав из 1946. године; Информбиро; Голи оток; војна и економска помоћ Запада; социјалистичко самоуправљање; Савез комуниста Југославије; Милован Ћилас; помирење са Истоком; политика несврстаности; устав из 1963. године; Александар Ранковић; Едвард Кардељ; нове нације (Црногорци, Македонци и Муслимани); демонстрације на Космету 1968. године; Маспок; уставни амандмани и устав из 1974. године; култ Јосипа Броза Тита; побуна на Космету 1981. године; реинтеграција Србије; Слободан Милошевић; „догађања народа“; распад Савеза комуниста Југославије; обнова парламентарне демократије; Први петогодишњи план; индустријализација земље; привредне реформе; масовне миграције; гастарбајтери;</p>	<p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увод у националну географију (Геополитички аспекти југославенске државности и српски етнички простор у периоду 1918 – 1991. године; <p>Дезинтеграциони процеси и настанак нових држава на географском простору бивше СФР Југославије)</p> <p>Музичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Умјетничка музика XX вијека (Музичко стваралаштво у БиХ после Другог свјетског рата (Владо Милошевић, Цвјетко Рихтман, Војин Комадина...); Развој музике у Србији у XX вијеку) - Пuteви развоја блуза, цеза и популарне забавне музике код нас и у свијету <p>Примијењена музика:</p> <ul style="list-style-type: none"> музика на филму, радију, телевизији и YouTube

спорта; - препозна промјене у свакодневном животу становника градова и села; препозна примјере наслеђа социјалистичког периода у завичају.	студентске демонстрације; Иво Андрић; Меша Селимовић; Бранко Ћопић; Добрица Ћосић; партизански филм; масовна култура и спорт; олимпијада у Сарајеву; Александар Николић; „Бијело дугме“	
---	---	--

3. Тема 9: Република Српска, Босна и Херцеговина и простор бивше Југославије на крају XX и почетку XXI вијека	(7) Оквирни број часова
--	------------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
Ученик може да: - наведе унутрашње и спољне узроке пропасти Југославије; - наведе основне чињенице о пропасти Југославије; - критички процијени, користећи уџбеник, представе о Србима у иностраном јавном мњењу у вријеме ратова за југословенско наслеђе; - издвоји главне фазе у развоју Србије и Црне Горе на крају XX и почетку XXI вијека; - постави хипотезе за оцјену политике Слободана Милошевића; - наведе узроке и посљедице грађанског рата у БиХ; - издвоји главне фазе у развоју Републике Српске и дејтонске Босне и Херцеговине; - препозна циљеве три националне политике у БиХ; - анализира промјене броја и положаја Срба изван Србије и Српске после 1991. године; - упореди по сличностима и разликама свакодневни живот почетком XXI вијека са свакодневним животом у доба социјализма; - прикупи податке о најважнијим збивањима завичајне историје у вријеме Републике Српске.	- Пропаст Југославије. Ратови за југословенско наслеђе - Србија и Црна Гора на крају XX и почетку XXI вијека - Грађански рат у Босни и Херцеговини (1992-1995). Стварање Републике Српске - Република Српска у дејтонској Босни и Херцеговини ПОЈМОВИ: распад и(ли) разбијање Југославије; интернационализација југословенске кризе; Република Српска Крајина (1991-1995); Јован Рашковић; Милан Тепић; Фрањо Туђман; операција „Олуја“; „етничко чишћење“; изолација СРЈ, РС и РСК; Савезна Република Југославија (1992-2003); Добрица Ћосић; буна Албанаца на Космету; агресија НАТО пакта на СРЈ; пад Слободана Милошевића; Војислав Коштуница; Зоран Ђинђић; Државна Заједница Србије и Црне Горе (2003-2006); осамостаљење Црне Горе; Мило Ђукановић; проглашење независности Косова; патријарх Павле; Емир Кустурица; Новак Ђоковић; Александар Саша Ђорђевић; грађански рат у БиХ; Алија Изетбеговић; Радован Караџић; Ратко Младић; Дејтонски споразум; политика централизације БиХ; страни интервенционизам; судски процеси у Хагу; приватизација; депопулација.	Географија: - Увод у националну географију (Геополитички аспекти југославенске државности и српски етнички простор у периоду 1918 – 1991. године; Дезинтеграциони процеси и настанак нових држава на географском простору бивше СФР Југославије; Српски етнички простори у новонасталим државама на географском простору бивше СФР Југославије – развојни процеси и проблеми развоја; Утицај глобализације и европских регионализама на развојне процесе у оквирима етничког простора) - БиХ у Дејтонском споразуму - Географске одлике и проблеми развоја сусједних земаља - Могућности развоја на простору бивше СФРЈ Музичка култура: - Музика у друштву (химна Босне и Херцеговине и химна Републике Српске) - Путеви развоја блуза, цеза и популарне забавне музике код нас и у свијету - Примијењена музика: музика на филму, радију, телевизији и

		YouTube Музички аматеризам (Музички завичај)
--	--	--

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ:

Изучавање наставних садржаја историје предвиђених за трећи разред гимназије нужно је усмјерити тако да ученик истовремено буде и објекат и субјекат васпитно- образовног процеса, како би се на тај начин оспособио за самосталан рад и даље самообразовање. Избором и синхронизованом примјеном одговарајућих облика рада (фронтални рад, групни рад, рад у пару и индивидуални рад), метода (метода усменог излагања, метода рада са изворним, књижевним и научним текстовима, метода писаних радова, илустративно-демонстративна метода, екскурзије и посјете), средстава (уџбеник, историјске и географске карте, фотографије, цртежи, слике, филмови, графофолије и др.) треба тежити да ученик заиста будее у самом центру васпитно- образовног процеса. Комбинацијом наведених наставних облика и метода рада, као и коришћењем расположивих наставних средстава, ученик ће стећи знања, вјештине, навике и искуства, која ће подстаћи његове мисаоне и радне потенцијале у циљу ефикаснијег развоја његове личности не као репродуктивне, већ као продуктивне и стваралачке. Препоручује се да историјске карте, текстови, аудио-визуелни материјали, илустрације и графички прикази буду саставни дио све три фазе наставног процеса – учења и подучавања, понављања и утврђивања, те провјеравања знања и оцјењивања.

Посебну пажњу треба посветити рационалном и ефикасном коришћењу информационо- комуникационих технологија (употреба интернета, прављење Power point презентација, коришћење разноврсних дигиталних аудио-визуелних материјала). Нове технологије се могу ваљано искористити и при изради и презентовању ученичких реферата и семинарских радова. Ове врсте радова развијају ученичке способности усменог, писменог и илустративног изражавања историјских садржаја.

У реализацији наставног програма важно је истаћи кључне процесе, тачке преокрета и цивилизацијске тековине, које су судбоносно утицале на развој људског друштва, и онда нагласити начин и мјеру у којој су ти процеси, покрети и тековине утицали на регионалну, националну и локалну историју.

Потребно је подстицати развој критичког и стваралачког мишљења код ученика кроз разликовање чињеница од претпоставки и стереотипа, података од њихове интерпретације, битног од небитног, стварног од прокламованог.

Важно је, посебно у обради контроверзних догађаја и појава, примјењивати принцип мултиперспективности, тј. сагледавати их из угла свих учесника.

Ученике треба упућивати да путем анализе, поређења и уопштавања и сами долазе до историјских сазнања. Битна претпоставка за такво усвајање знања је извођење наставе која је уско повезана са критичким радом на историјским изворима. У том контексту, поред класичних, традиционалних и устаљених облика и метода рада, наставницима се препоручује да, у духу активног учења, примјењују и интерактивне облике и методе рада, којима ученици заједнички раде на рјешавању неког проблема.

За савремени приступ настави историје од посебног значаја су историјске екскурзије, теренски рад, обиласци музеја, архива, библиотека, и то како за стицање нових информација тако и за развијање правилног односа према вредновању и чувању културног наслеђа.

Пожељно је да наставници овај програм допуне садржајима из завичајне историје. Тиме се код ученика постиже конкретнија представа прошлости на темељу историјског и културног наслеђа њиховог краја (споменици знаменитим личностима, старе грађевине, археолошка налазишта, музејске збирке, архивски фондови и збирке, предања, фотографије, писани и други извори у приватном власништву и др.).

Неопходно је тежити корелацији са сродним наставним предметима јер фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина. При том, треба имати у виду интегративну функцију историје у образовном систему која повезује знања о географским, биолошким, социолошким, економским и духовним условима живота човјека кроз простор и вријеме.

Упражњавањем активне наставе, гдје ће ученици провјеравати и вјежбати своје знање и вјештине (по датим критеријима) и поредити их са резултатима датих задатака, биће више

подстицајног одушевљења, а мање оптерећености страхом од оцјене. У вредновању ђачких постигнућа наставници су обавезни да примјењују важећи Правилник о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи. Потребно је планирати часове за писмену провјеру знања и задацима објективног типа, као и часове за систематизацију градива на крају наставне године.

Настава историје треба да допринесе складном развијању психомоторних, афективних и комуникативних способности ученика, да код њих подстиче слободу и креативност идеја, као и да развија њихове културне, естетске и интелектуалне вриједности и способности.

4. Тема 8: Социјалистичка Југославија (1945-1991)		(6) Оквирни број часова
Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
Ученик може да: <ul style="list-style-type: none"> - наведе главне одлике периода 1945-1948. у Југославији; - наведе узроке и посљедице сукоба Југославије са СССР-ом 1948. године; - опише политику обрачуна власти са идеолошким неистомишљеницима; анализира југословенску политику несврстаности у контексту међународних односа у Европи и свијету; - повеже кризе социјалистичке Југославије са процесом њене децентрализације и дезинтеграције; - анализира историјску улогу Јосипа Броза Тита; - издвоји примјере, на основу уџбеника, који репрезентују друштвену, привредну и политичку кризу у 1980-им годинама; - објасни посљедице индустријализације Југославије; - наброји правце масовних миграција становништва; - опише положај вјерских заједница; - наведе најважнија достигнућа у областима привреде, школовања, здравства, науке, културе и спорта; - препозна промјене у свакодневном животу становника градова и села; препозна примјере наслеђа социјалистичког периода у завичају.	<ul style="list-style-type: none"> - Учвршћивање комунистичке власти по совјетском моделу (1945-1948) - Вријеме преображаја (1948- 1974) - Вријеме кризе (1974-1991) - Привредни, друштвени и културни развој <p>ПОЈМОВИ: „братство и јединство“; проглашење ФНРЈ; радне акције; аграрна реформа; колонизација; национализација; принудни откуп пољопривредних производа; устав из 1946. године; Информбиро; Голи оток; војна и економска помоћ Запада; социјалистичко самоуправљање; Савез комуниста Југославије; Милован Ђилас; помирење са Истоком; политика несврстаности; устав из 1963. године; Александар Ранковић; Едвард Кардељ; нове нације (Црногорци, Македонци и Муслимани); демонстрације на Космету 1968. године; Маспак; уставни амандмани и устав из 1974. године; култ Јосипа Броза Тита; побуна на Космету 1981. године; реинтеграција Србије; Слободан Милошевић; „догађања народа“; распад Савеза комуниста Југославије; обнова парламентарне демократије; Први петогодишњи план; индустријализација земље; привредне реформе; масовне миграције; гастарбајтери; студентске демонстрације; Иво Андрић; Меша Селимовић; Бранко Ћопић; Добрица Ћосић; партизански филм; масовна култура и спорт; олимпијада у Сарајеву; Александар Николић; „Бијело дугме“</p>	<p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увод у националну географију (Геополитички аспекти југославенске државности и српски етнички простор у периоду 1918 – 1991. године; <p>Дезинтеграциони процеси и настанак нових држава на географском простору бивше СФР Југославије)</p> <p>Музичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Умјетничка музика XX вијека (Музичко стваралаштво у БиХ после Другог свјетског рата (Владо Милошевић, Џвјетко Рихтман, Војин Комадина...); Развој музике у Србији у XX вијеку) - Пuteви развоја блуза, цеза и популарне забавне музике код нас и у свијету <p>Примијењена музика: музика на филму, радију, телевизији и YouTube</p>
5. Тема 9: Република Српска, Босна и Херцеговина и простор бивше Југославије на крају XX и почетку XXI вијека		(7) Оквирни број часова

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
<p>Ученик може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - наведе унутрашње и спољне узроке пропасти Југославије; - наведе основне чињенице о пропасти Југославије; - критички процијени, користећи уџбеник, представе о Србима у иностраном јавном мњењу у вријеме ратова за југословенско наслеђе; - издвоји главне фазе у развоју Србије и Црне Горе на крају XX и почетку XXI вијека; - постави хипотезе за оцјену политике Слободана Милошевића; - наведе узроке и посљедице грађанског рата у БиХ; - издвоји главне фазе у развоју Републике Српске и дејтонске Босне и Херцеговине; - препозна циљеве три националне политике у БиХ; - анализира промјене броја и положаја Срба изван Србије и Српске послје 1991. године; - упореди по сличностима и разликама свакодневни живот почетком XXI вијека са свакодневним животом у доба социјализма; - прикупи податке о најважнијим збивањима завичајне историје у вријеме Републике Српске. 	<ul style="list-style-type: none"> - Пропаст Југославије. Ратови за југословенско наслеђе - Србија и Црна Гора на крају XX и почетку XXI вијека - Грађански рат у Босни и Херцеговини (1992-1995). Стварање Републике Српске - Република Српска у дејтонској Босни и Херцеговини ПОЈМОВИ: распад и(ли) разбијање Југославије; интернационализација југословенске кризе; Република Српска Крајина (1991-1995); Јован Рашковић; Милан Тепић; Фрањо Туђман; операција „Олуја“; „етничко чишћење“; изолација СРЈ, РС и РСК; Савезна Република Југославија (1992-2003); Добрица Ћосић; буна Албанаца на Космету; агресија НАТО пакта на СРЈ; пад Слободана Милошевића; Војислав Коштуница; Зоран Ђинђић; Државна Заједница Србије и Црне Горе (2003-2006); осамостаљење Црне Горе; Мило Ђукановић; проглашење независности Косова; патријарх Павле; Емир Кустурица; Новак Ђоковић; Александар Саша Ђорђевић; грађански рат у БиХ; Алија Изетбеговић; Радован Караџић; Ратко Младић; Дејтонски споразум; политика централизације БиХ; страни интервенционизам; судски процеси у Хагу; приватизација; депопулација 	<p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увод у националну географију (Геополитички аспекти југославенске државности и српски етнички простор у периоду 1918 – 1991. године; Дезинтеграциони процеси и настанак нових држава на географском простору бивше СФР Југославије; Српски етнички простори у новонасталим државама на географском простору бивше СФР Југославије – развојни процеси и проблеми развоја; Утицај глобализације и европских регионализама на развојне процесе у оквирима етничког простора) - БиХ у Дејтонском споразуму - Географске одлике и проблеми развоја сусједних земаља - Могућности развоја на простору бивше СФРЈ <p>Музичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Музика у друштву (химна Босне и Херцеговине и химна Републике Српске) - Путеви развоја блуза, цеза и популарне забавне музике код нас и у свијету - Примијењена музика: музика на филму, радију, телевизији и YouTube <p>Музички аматеризам (Музички завичај)</p>

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ:

Изучавање наставних садржаја историје предвиђених за трећи разред гимназије нужно је усмјерити тако да ученик истовремено буде и објекат и субјекат васпитно- образовног процеса, како би се на тај начин оспособио за самосталан рад и даље самообразовање. Избором и синхронизованом примјеном одговарајућих облика рада (фронтални рад, групни рад, рад у пару и индивидуални рад), метода (метода усменог излагања, метода рада са изворним, књижевним и научним текстовима, метода писаних радова, илустративно-демонстративна метода, екскурзије и посјете), средстава (уџбеник, историјске и географске карте, фотографије, цртежи, слике, филмови, графофолије и др.) треба тежити да ученик заиста будее у самом центру васпитно- образовног процеса. Комбинацијом наведених наставних облика и метода рада, као и коришћењем расположивих наставних средстава, ученик ће стећи знања, вјештине, навике и искуства, која ће подстаћи његове мисаоне и радне потенцијале у циљу ефикаснијег развоја његове личности не као репродуктивне, већ као продуктивне и стваралачке. Препоручује се да историјске карте, текстови, аудио-визуелни материјали, илустрације и графички прикази буду саставни дио све три фазе наставног процеса – учења и подучавања, понављања и утврђивања, те провјеравања знања и оцјењивања.

Посебну пажњу треба посветити рационалном и ефикасном коришћењу информационо- комуникационих технологија (употреба интернета, прављење Power point презентација, коришћење разноврсних дигиталних аудио-визуелних материјала). Нове технологије се могу ваљано искористити и при изради и презентовању ученичких реферата и семинарских радова. Ове врсте радова развијају ученичке способности усменог, писменог и илустративног изражавања историјских садржаја.

У реализацији наставног програма важно је истаћи кључне процесе, тачке преокрета и цивилизацијске тековине, које су судбоносно утицале на развој људског друштва, и онда нагласити начин и мјеру у којој су ти процеси, покрети и тековине утицали на регионалну, националну и локалну историју.

Потребно је подстицати развој критичког и стваралачког мишљења код ученика кроз разликовање чињеница од претпоставки и стереотипа, података од њихове интерпретације, битног од небитног, стварног од прокламованог.

Важно је, посебно у обради контроверзних догађаја и појава, примјењивати принцип мултиперспективности, тј. сагледавати их из углова свих учесника.

Ученике треба упућивати да путем анализе, поређења и уопштавања и сами долазе до историјских сазнања. Битна претпоставка за такво усвајање знања је извођење наставе која је уско повезана са критичким радом на историјским изворима. У том контексту, поред класичних, традиционалних и устаљених облика и метода рада, наставницима се препоручује да, у духу активног учења, примјењују и интерактивне облике и методе рада, којима ученици заједнички раде на рјешавању неког проблема.

За савремени приступ настави историје од посебног значаја су историјске екскурзије, теренски рад, обиласци музеја, архива, библиотека, и то како за стицање нових информација тако и за развијање правилног односа према вредновању и чувању културног наслеђа.

Пожељно је да наставници овај програм допуне садржајима из завичајне историје. Тиме се код ученика постиже конкретнија представа прошлости на темељу историјског и културног наслеђа њиховог краја (споменици знаменитим личностима, старе грађевине, археолошка налазишта, музејске збирке, архивски фондови и збирке, предања, фотографије, писани и други извори у приватном власништву и др.).

Неопходно је тежити корелацији са сродним наставним предметима јер фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина. При том, треба имати у виду интегративну функцију историје у образовном систему која повезује знања о географским, биолошким, социолошким, економским и духовним условима живота човјека кроз простор и вријеме.

Упражњавањем активне наставе, гдје ће ученици провјеравати и вјежбати своје знање и вјештине (по датим критеријима) и поредити их са резултатима датих задатака, биће више подстицајног одушевљења, а мање оптерећености страхом од оцјене. У вредновању ђачких постигнућа наставници су обавезни да примјењују важећи Правилник о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи. Потребно је планирати часове за писмену провјеру знања и задацима објективног типа, као и часове за систематизацију градива на крају наставне године.

Настава историје треба да допринесе складном развијању психомоторних, афективних и комуникативних способности ученика, да код њих подстиче слободу и креативност идеја, као и да

развија њихове културне, естетске и интелектуалне вриједности и способности.